

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Primární viktimizace dětských obětí sexuální trestnou činností

Primární fáze viktimizace je přímé působení pachatele na oběť. Ta je zasažena primárními ranami, které mohou být trojího typu: emoční, fyzické nebo finanční.[1] V kontextu tohoto článku se tedy jedná o sexuálně motivovanou trestnou činnost, jejíž obětí je dítě. K tomu, co to vlastně sexuální zneužívání dětí je, neexistuje jednotná definice.

Obecná definice od Petra Weisse praví: „*Za sexuální zneužívání je považován pohlavní kontakt mezi dospělou osobou a nedospělým jedincem, přičemž se zákonem určená hranice přípustnosti pohlavního styku pohybuje v různých zemích obvykle mezi 13. a 18. rokem věku. Pojem zneužití přitom může označovat jak různé formy koitálního styku (vaginální, anální, interfemorální), tak i aktivní a pasivní orogenitální aktivity, masturbaci či osahávání jiných částí těla oběti, to vše za účelem dosažení sexuálního vzrušení a eventuálně uspokojení pachatele.*“[2] Další definice je od Zdravotní komise Rady Evropy z roku 1992: „*Nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu činnosti či chování. Zahrnuje jakékoliv sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče anebo kdo se s dítětem dostal do styku.*“[3] V zahraničí je toto zahrnováno pod zkratku CSA tedy *child sexual abuse*. [4] Dítě je během sexuálního zneužívání degradováno na objekt uspokojení sexuálních potřeb dospělého. Pachatelé si na dětech takovéto aktivity vynucují mnoha způsoby. Nejčastěji ale stačí pouhá autorita dospělého, neboť děti mají tendenci se dospělým automaticky podvolovat a jsou učeny, že jim nemají odporovat. K fyzickému násilí dochází spíše v minoritě případů, byť mezi lidmi panuje obecné, ale mylné přesvědčení, že případy spojené s násilím jsou častější. To z důvodu, že případy sexuálního zneužívání, které jsou doprovázeny fyzickým násilím nebo jsou více brutální, jsou častěji medializované, protože jsou pro společnost více šokující a tím pádem zajímavější.[5]

Pod pojem sexuálního zneužívání patří všechny možné formy sexuálně motivovaného styku nebo kontaktu s dítětem. Toto zneužívání se dělí do několika různých skupin. Nejčastěji se rozlišuje na kontaktní a nekontaktní a dále na komerční a nekomerční. Podstata komerčního sexuálního zneužívání dětí spočívá v tom, že pachatel zmíněné jednání provozuje za účelem zisku.[6] Nekomerční je provozováno nejčastěji neorganizovaně jednotlivci pouze za účelem vlastního uspokojení. V případě kontaktního zneužívání je potřeba, aby byla splněna podmínka skutečného fyzického kontaktu mezi obětí a pachatelem. To se ještě dělí na penetrativní a nepenetrativní. Mezi nepenetrativní kontaktní zneužívání patří například dotýkání se, mazlení, dráždění přes oblečení nebo přímo na nahém těle. Penetrativní je pronikání pohlavním údem, prsty nebo různými předměty do genitálií, análního nebo jiného otvoru oběti.[7] Nedotykové sexuální zneužívání může spočívat například v exhibicionismu, obscénní komunikaci s dítětem, harrasmentu,[8] pasivní účasti dítěte u sexuálního styku, nucené obnažování nebo vystavování pornografii v různých formách.[9]

Existují různé rizikové faktory, které mohou zvýšit riziko, že se dítě stane obětí sexuální trestné činnosti. Tyto faktory se dají rozdělit do tří skupin. Jedná se o faktory osobnostní, behaviorální a sociální. Osobnostní jsou jednotlivé vlastnosti daného konkrétního dítěte. Jedná se například o věk, vzhled, chování, postižení nebo pohlaví dítěte. Mentálně nebo fyzicky postižené děti jsou častěji oběťmi zneužívání, protože je minimální riziko, že trestný čin někomu nahlásí. Mezi

behaviorální faktory patří životní styl dítěte, tedy rizikové chování např. zdržování se v rizikových lokalitách nebo s nevhodnými lidmi. Rizikovým jednáním je také útěk z domova, odjezd do zahraničí bez dostatečného dozoru, ale i pohyb bez dozoru venku. V souvislosti s kybergroomingem, vyšlo najevo, že se dítě nemusí rizikově chovat pouze venku mimo dozor rodičů, ale i v prostředí internetu. Zde se děti totiž nacházejí pod menší kontrolou i ze strany jinak důsledných rodičů. A posledním významným faktorem je sociální riziko. Sem spadá sociální vrstva, způsob výchovy, domácí násilí, zájem rodiče o dítě nebo i pozice v rodině.[10] Všechny faktory jsou spolu poměrně úzce propojeny a dohromady utváří rizikový profil oběti. Dané lze demonstrovat na případu dívky, které se stala obětí pohlavního zneužití starším mužem. Tato dívka často chodila sama venku a navíc pozdě v noci. Zdržovala se výhradně v přítomnosti starších mužů, chodila s nimi pít a na různé oslavy. Osobnostní faktory, které ovlivnily viktimizaci jsou její vlastnosti, jednalo se o dívku, která nebyla stydlivá a bavila se se staršími muži. Bylo jí přibližně třináct let, ale byla na svůj věk vyvinutá. Behaviorální a sociální faktory spolu úzce souvisí. Dívka vedla rizikový životní styl, sama se pohybovala v noci venku, chodila do společnosti starších a neznámých lidí. To jí umožňovaly právě rizikové sociální faktory, neboť její rodina nedbala na přílišnou výchovu, nezajímala se, zda je v noci doma ani s kým se stýká. Během analýzy rizikových faktorů je potřeba mít na paměti, že zkoumání rizikových faktorů, které ovlivnily skutečnost, že se dítě stalo obětí trestného činu, není očerňováním oběti. Očerňování oběti neboli „blaming the victim“ je jedna z příčin sekundární viktimizace obětí a jde o jeden z nejrozšířenějších mýtů ve společnosti.[11] Jedná se o myšlenkový pochod, který vyplývá z iluze spravedlivého světa. Člověk se není schopen smířit s tím, že sexuální zneužívání se může stát každému, a snaží se přenést část viny na oběť nebo alespoň uvěřit tomu, že oběť si trestný čin zasloužila.[12] I kdyby oběť splnila všechny rizikové faktory, které zvyšují pravděpodobnost, že se stane obětí sexuálního zneužívání, nikdy není její vinou, že se jí takové trauma stalo a nikdo by ji z daného neměl vinit.

Zatímco pro dívky je typické spíše dlouhodobé a opakované zneužívání členem rodiny, chlapci mají větší pravděpodobnost, že se stanou obětí neznámého pachatele. Dle studie z roku 1997 bylo přes 50 % veškerého sexuálního zneužívání dívek spácháno členem rodiny a probíhalo dlouhodobě a opakovaně, přičemž se odhaduje, že průměrná délka zneužívání se pohybuje mezi 3 a 8 roky. Naopak v případě chlapců šlo většinou o jednorázovou viktimizaci.[13] Je přitom potřeba mít na paměti, že sexuální zneužívání chlapců je zatíženo vyšší mírou latence než zneužívání dívek. Dívky jsou ale i přesto častějšími oběťmi sexuálně motivované trestné činnosti. Pravděpodobnost způsobu viktimizace ovlivňuje i věk dítěte. U interfamiliárního zneužívání je obvyklý věk prvního ataku předškolní a mladší školní věk. U extrafamiliárního je to mladší a školní věk. Je to poměrně logické, neboť mladší děti nejsou tolik ohroženy neznámými pachateli, kteří se k nim dostanou hůře než ke starším dětem.[14] Obecně jsou děti nejvíce ohroženy zneužíváním mezi 8 a 10 rokem života.[15]

Sexuální násilí na dětech je velkým společenským problémem. Je to především z toho důvodu, že na obětech není páčáno jenom fyzické, ale hlavně psychické násilí, které na nich zanechává trvalé následky. Děti jsou zranitelní jedinci, kteří trestnou činnost oznamují často s velkým zpožděním, a díky tomu je pachatel může zneužívat dlouhodobě dokola.[16] Oběti se nejen bojí vyhledávat pomoc, ale mají i problém své zážitky popisovat a verbalizovat. Sexuální trestná činnost je velmi intenzivním zásahem do intimní sféry oběti. Znásilnění je dokonce považováno za nejhorší trestný čin, který je možné spáchat na přeživší oběti.[17] Oběť je touto trestnou činností vystavena hraniční psychické zátěži. Tato zátěž způsobuje vypětí všech psychických sil a každá mysl na ni reaguje jinak. Již jsou naštěstí překonány mýty, které tvrdily, že dětská mysl je tvárná a že se stresem se vyrovná bez následků. Tento mýtus pravděpodobně vycházel ze dvou častých obranných mechanismů, které se u dětí projevovaly. Prvním z nich je tzv. „sleeper efekt“. Ten způsobí, že trauma v dané chvíli nevyvolá žádné následky, ale projeví se až za delší dobu. Dítě může být i po letech vystaveno slabší traumatické události, která na něj bude mít mnohem horší

dopad, než by měla za normálních okolností.[\[18\]](#) Další obranný mechanismus, který se u dětí často projevuje, je popření nebo vytěsnění vzpomínek z paměti. Tento mechanismus se spouští v případech, když je zážitek natolik hrozný, že dětská mysl neví, jak se s ním jinak vyrovnat, a tak jej potlačí.[\[19\]](#) S pocity, které v obětech vyvolává sexuální zneužívání, se vyrovnává jen velmi těžko a následuje dlouhá a obtížná cesta k uzdravení, která může trvat i celý život.[\[20\]](#)

JUDr. Rosalie Telska

[\[1\]](#) ČÍRTKOVÁ L., Forezní psychologie, 3. vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 446 s., ISBN 978 - 80 - 7380 - 461 - 9, s. 103

[\[2\]](#) WEISS P., Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika, léčba, vyd. 2., Praha: Portál, 2008, 351 s., ISBN 978 - 80 - 7367 - 419 - 9, s. 13

[\[3\]](#) VANÍČKOVÁ E., PROVAZNÍK K., HADJ-MOUSSOVÁ Z., Sexuální zneužívání dětí, I. díl, Praha: Karolinum, 1997, 82 s., ISBN 80 - 7184 - 479 - 9, s. 12

[\[4\]](#) DUNOVSKÝ J., Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě, Praha: Grada, 2005, s. 252, ISBN 80 - 247 - 1201 - 6, s. 12

[\[5\]](#) KOVÁŘ P., Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva, Praha: Maxdorf, 2008, 292 s., ISBN 978 - 80 - 7345 - 161 - 5, s. 73 - 74

[\[6\]](#) CHROMÝ J., Kriminalita páchaná na mládeži - Aktuální jevy a nová právní úprava v České republice, Praha: Linde Praha, 2010, 240 s., ISBN 978 - 80 - 7201 - 825 - 3, s. 27

[\[7\]](#) ČÍRTKOVÁ L., VITOUŠOVÁ P., a kol. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů příručka pro pomáhající profese, Praha: Grada, 2007, 191 s., ISBN 978 - 80 - 247 - 2014 - 2, s. 53

[\[8\]](#) Pozn. aut.: Harrasment je stresování dítěte sexuálními narážkami nebo jiným jednáním se sexuálním podtextem.

[\[9\]](#) ŠPECIÁNOVÁ Š., Jak poznat týrané, zneužívané a zanedbávané děti a jak jim pomoci, In: Právo a rodina, Praha: Wolters Kluwer a.s., 2004, č. 6/2004, s. 3, ISSN 1212 - 866X

[\[10\]](#) ČÍRTKOVÁ L., Forezní psychologie, 1. vydání, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk,

204, 431 s., ISBN 80 - 86473 - 86 - 4, . s. 113

[11] RYAN W., Blaming the victim, New York: Vintage Books, 1976, 351 s., ISBN 97 - 803 - 9472 - 226 - 9, s. 125

[12] ČÍRTKOVÁ L., Viktimologie pro forenzní praxi, Praha: Portál, 2014, 160 s., ISBN 978 - 80 - 262 - 0582 -1, s. 63

[13] VANÍČKOVÁ E., PROVAZNÍK K., HADJ-MOUSSOVÁ Z., Sexuální zneužívání dětí, I. díl, Praha: Karolinum, 1997, 82 s., ISBN 80 - 7184 - 479 - 9, s. 43

[14] PÖTHE P., Dítě v ohrožení, Praha: G plus G, 1996, 143 s., ISBN 80 - 901896 - 5 - 2, s. 87

[15] ZAJÍC J., PŘÍLEPKOVÁ M., Hranice bezpečí: metodický průvodce prevencí sexuálního zneužívání dětí a mladistvých I., 1. vyd., Praha: Česká rada dětí a mládeže, 2009. 54 s. ISBN 978 - 80 - 254 - 7123 - 4, s. 9

[16] ČÍRTKOVÁ L., Viktimologie pro forenzní praxi, Praha: Portál, 2014, 160 s., ISBN 978 - 80 - 262 - 0582 -1, s. 132

[17] KOVÁŘ P., Sexuální agrese: znásilnění z pohledu medicíny a práva, Praha: Maxdorf, 2008, 292 s., ISBN 978/ 80 -7345 - 161 - 5, s. 61

[18] Ibid., 68

[19] VANÍČKOVÁ E., PROVAZNÍK K., HADJ-MOUSSOVÁ Z., Sexuální zneužívání dětí, I. díl, Praha: Karolinum, 1997, 82 s., ISBN 80 - 7184 - 479 - 9, s. 44

[20] HURYCHOVÁ E., Důsledky sexuálního násilí a zneužívání, In: Šance dětem, [online], 24. 10. 2017, aktualizováno: 8. 8. 2022 [cit. 29. 9. 2022], Dostupné z: Důsledky sexuálního násilí a zneužívání | Šance Dětem (sancedetem.cz)

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námítky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)

- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)